

naprednih idej. V kolikor posnamemo iz „Slovenskega Naroda“, je stranka pripravljena celo kandidovati uglednega učitelja v V. kuriji. Saj je pa to tudi popolnoma naravno; zakaj klerikalna stranka ima brezobraznih agitatorjev po vseh farovžih, kar tvori tako mogočno organizacijo, da je ni kmalu podobne v nobeni državi na svetu. Edino možna organizacija v protitežje klerikalnim stremljenjem je pač složno in zedinjeno učiteljstvo pod praporom narodno-napredne stranke. Mi na Goriškem smo le hvaležni tem pojavom na Kranjskem, katere moramo posnemati v polnem obsegu. Klerikalizem tudi pri nas dviga svojo mogočno glavo in je menda še nestrpnejši in silovitejši nego vaš klerikalizem na Kranjskem. Samo po sebi je umevno, da učiteljstvo ne more nikdar ukloniti svoje glave takemu črnemu srednjeveškemu nazadnjaštvu; zakaj naš najvišji cilj mora biti: **svobodna šola in svobodno učiteljstvo.**

Ali tudi proti temu našemu nestrpnemu klerikalizmu na Goriškem se je pojavil še o pravem času mogočen odpor vseh zavednejših ljudskih mas in opravičena nada je, da klerikalna drevesa pri nas ne bodo rastle v nebesa. Nasprotno, mi smo trdno prepričani, da v najkrajšem času zmaga na celi črti naša narodno-napredna stranka, ki je docela enaka svoji posestrimi na Kranjskem, in ki ima v svojih vrstah tudi vse napredno učiteljstvo. Ta stranka je dokazala že doslej, da ima srce za učiteljski stan, in je izrekla že v svojih temeljnih načelih, da zahteva svobodno šolo in svobodno učiteljstvo. Tudi ima ta stranka v rokah odločujočo besedo v vseh 3 okrajnih šolskih svetih, torej je gotovo, da ne bo pustila nikdar krivičnega preganjanja učiteljstva morda celo iz političnih nagibov.

Brez dvoma nastopijo vsi kranjski učitelji v smislu poziva v „Učit. Tov.“ Ako učiteljstvo tega ne stori, dokaže celemu svetu svojo obnemoglost ali pa nezavednost, in nikdo ne bi mogel zahtevati, da bi nas druge stranke spoštovale in primerno uvaževale. Učiteljstvu se priznava velika važnost in moč, kar mora tudi dokazati, sicer ostane tako priznavanje še nekoliko časa le puhla fraza, dokler se ne izgubi tudi ta, in ostane učiteljstvo brez slehernega ugleda.

Enako pri nas na Goriškem. Tudi naše učiteljstvo mora pokazati svojo moč in veljavo s povsem zakonitim izvrševanjem svojih državljanskih pravic, dokazati mora vsemu svetu in tudi višjim oblastnjam, da si je znalo pridobiti v narodu veljavno besedo in vpliv na njegovo mišljenje in delovanje. Kakor je pozivljaj „Učit. Tov.“ kranjsko učiteljstvo, da mora vse na krov, tako pozivljamo tudi napredne tovariše na Goriškem, da gredo vsi na krov, vsi na delo, ter po vseh občinah deluje za izvolitev volilnih mož narodno-napredne stranke. Ako naše učiteljstvo stori svojo napredno dolžnost, bo zmaga naše stranke brez dvoma sijajna kljub tako ogromni klerikalni organizaciji, kakoršna nas danes že na vseh krajih in koncih tlači. Vsak tovariš pa naj le nastopi previdno in taktno, dasi vseskozi odločno in možato, zakaj klerikalna brezobraznost in maščevalnost je velika. Prva disciplinarna oblast so pač okrajni šolski sveti in tu kratko in malo ne bomo dopustili, da bi se delala kakemu učitelju krivica vsled njegovega političnega naziranja.

Nar.-napredna stranka na Goriškem si je gotovo v svesti, da ima v učiteljstvu trdno in krepko oporo, katero

bo znala vsikdar tudi po vrednosti ceniti. Vsekako je opravičena želja našega učiteljstva, da bi imelo tudi v deželnem zboru svojega zastopnika. To se tudi mora zgoditi o prvi priliki, in sicer ne le tako, da bi bili izvoljeni bivši učitelji, ki so danes dobro podkovani posestniki, župani itd., marveč tudi aktivni tovariši, ki bodo znali zastopati koristi svojega stanu, pa tudi vsestranske koristi našega trpečega in bednega ljudstva, med katerim žive in katerega bedno stanje najboljše poznajo.

Slovenska šolska Matica v Ljubljani.

Začasni odbor Slov. šolske Matice v Ljubljani razpošilja ravnokar sledeči oklic. Sklicuje se na ta oklic, ne moremo zadosti krepko povdarjati preveliko važnost Slov. šolske Matice in smo prepričani, da si ne bode noben slovenski učitelj, ki mu je kaj za napredek slovenskega šolstva in za lastni napredek, premišljal, je-li pristopiti društvu ali ne. Tovariši! pokažimo, da nam je napredek naše šole čez vse. Oklic slove tako-le:

P. n.

Kakor so časniki poročali, se je zbralo 28. grudnia l. l. lepo število profesorjev srednjih in učiteljev ljudskih šol in so pretresovali pravila „Slovenske šolske Matice v Ljubljani“, ki jo nameravajo ustanoviti. V omenjenem zborovanju sklenjena pravila so se predložila deželni vladi v Ljubljani, da bi jih vzela na znanje. Nato je magistrat deželnega stolnega mesta v Ljubljani z dopisom z dne 24. mal. srpana t. l., šte. 24.170 začasni odbor obvestil, da je c. kr. deželno predsedstvo za Kranjsko v Ljubljani z razpisom z dne 20. malega srpana t. l., šte. 3059/pr. naznanilo, da ustanovitve društva: „Slovenska šolska Matica“ s sedežem v Ljubljani, na podlagi predloženih društvenih pravil v smislu društvenega zakona z dne 15. listopada 1867. leta, drž. zak. šte. 134, ne zabranjuje, in da se bode zaproseno potrdilo pravnega obstanka društva šele po izvršenem konstitovanju istega na njegovo, na c. kr. deželno predsedstvo naslovljeno prošnjo izdalo.

Po § 22 društvenih pravil se bode društvo konstituiralo pri prvem občnem zboru, ki se bode sklical ob božičnih počitnicah t. l., tako da bode prvo društveno leto navadno leto 1901. Pri občnem zborovanju imajo vsi društveniki aktivno in pasivno volilno pravico. Tedaj je prva dolžnost začasnega odbora, nabirati društvenike, da se more sklicati prvi občni zbor. Zategadelj se obrača začasni odbor do vseh učiteljskih društev, do učiteljstva srednjih šol in učiteljišč, ter ljudskih šol, do krajnih šolskih svetov, do različnih denarnih zavodov in zasebnikov, sploh do vseh krogov in poedincev, ki jim je mar prospeh slovenskega šolstva, prve in najvažnejše podlage narodnega blagostanja in narodne omike, z nujno prošnjo, da bi pristopili društvu in pospeševali na vsaki mogoči način njega prospevanje. Čim več društvenikov, tem več smemo od društva pričakovati in zahtevati. Osobito zahteva stanovska čast, in pričakujemo zanesljivo, da ne bode nedostajalo imena nobenega slovenskega učitelja v listini društvenikov Slovenske šolske Matice.

Začasni odbor je smatral za svojo dolžnost, sestaviti že z naprej na podlagi § 2. društvenih pravil načrt društvenemu delovanju, ki ga hoče predlagati prvemu občnemu zboru v odobrenje. Po tem načrtu se bodo priredila kar

prvo leto pedagoška predavanja v različnih središčih slovenskih pokrajin. Glavna naloga društvenega odbora pa bode pospeševanje pedagoške književnosti. V ta namen stopi v zvezo že sedaj s priznanimi pedagoškimi pisatelji in jih pridobiva ter jih je deloma že pridobil k sodelovanju.

Pedagoškemu letopisu, ki ga ima društvo vsako leto izdati, se je določila ta-le razvrstitev: I. Najnovejše pedagoško slovstvo s posebnim ozirom na slovensko in slovansko sploh in sicer: a) zgodovina pedagogike, občna pedagogika in pomožne vede; b) verouk; c) slovenski jezikovni pouk; d) nemški pouk kot drugi deželni jezik; e) francoski, angleški in talijanski jezik; f) latinščina in grščina; g) knjižnica za mladino; h) matematika in računstvo; i) prirodopis; j) prirodoslovje; k) zemljepis; l) zgodovina; m) nazorni nauk; n) petje; o) telovadba; p) risanje; r) stavbni načrti za ljudske šole. II. Razprave o imenitnejših dnevnikih vprašanih pedagoških. III. Statistika in zgodovina slovenskih šol. IV. Teme in teze konferenčnih in drugih referatov.

Na ta način nam bode podajal natančno sliko slovenskega šolstva, kako se je razvijalo in razvilo preteklo leto in bode obenem učitelju kašipot pri njegovem nadaljnjem izobraževanju, svetujoč mu, kaj naj vzame v roke, če se hoče o katerem novejšem pedagoškem vprašanju natančneje poučiti. Nadalje hoče odbor skrbeti, da se spiše in sčasoma izdaje „didaktika“, obsegajoča „občno ukoslovje“ in „specialno metodiko“ vseh učnih predmetov.

Silno potrebna nam je knjiga realij. Vsak učitelj ve iz lastne izkušnje, koliko težave ima, kadar se pripravlja za realni pouk, ko mora izvečjega segati po neslovenskih knjigah, ki se na naše razmere ozirajo le toliko, kolikor se ne strinjajo s tujimi.

Tudi za didaktiko in za knjigo realij se nadajamo pridobiti priznanih pisateljev.

Nič manj ne potrebujemo komentara k čitankam. Koliko truda in časa mora vsaki dan učitelj žrtvovati, ko se pripravlja na obravnavanje beril in na zadnje mu k temu nedostaje pripomočkov. Kdor hoče po sedanjem stanu metodike izkoriščati etične, estetične in jezikovne zaklade, ki tiče v dobrih berilih, ne shaja brez temeljitega komentara, to ve vsakdo, ki je izdelaval dovršene učne slike za obravnavanje beril. Pri vsem tem si pameten učitelj lahko varuje svojo samostalnost. Izdavanje takšnih komentarov spada torej v prvi vrsti v načrt „Slov. šolske Matice“.

„Slovenska šolska Matica“ hoče skrbeti, da dobimo občno pedagoško (pedagoško dušeslovje, logiko, vzgojeslovje itd.), da začnemo zbirati snov za slovensko zgodovino pedagogike, da se nam oceni pedagoško delovanje naših domačih pedagoških pisateljev (Slomšek, Rudmaš, Močnik i. dr.) itd.

Načrt je obširen, dela obilo in delavci se bodo našli. Od slovenskega učiteljstva in od gnotne podpore je odvisno, kako bomo napredovali.

Da se more sklicati prvi občni zbor in da more odbor občnemu zboru predlagati proračun za prvo triletje, je potrebno, da prej ko prej ve, koliko društvenikov sme pričakovati. Zatorej stem-le vabi pristopu in prosi, da se s prijavo pristopa obenem pošlje letnina za leto 1901 (4 K) pod naslovom: Gospod Andrej Senekovič, c. kr. ravnatelj v Ljubljani.

Začasni odbor „Slov. šolske Matice“.

D o p i s i.

Kranjsko.

Z Notranjskega. Ti ubogi Luka Jelenc! „Slovenec“ Te je vzel v „žehto“. Toraj eden „najdomišljavejših učiteljev“ si, kar jih premore slovenska zemlja. O ti uboga skromnost ti! Do sedaj sem vedno mislil, da je „Slovenec“ „najdomišljavejši“ — pardon — njega duševni voditelj sem hotel reči — pa sem se vrezal. Pač, mnogo se ti duševni velikani domišljujejo, a do te domišljije pa še niso prišli, kakor je videti iz številke sobotnega t. j. 13. t. m. „Slovenca“, da bi bilo sploh mogoče pod božjim solncem to, da bode na Slovenskem nastopil kedaj učitelj — in sicer ljudski učitelj — kot državnozborski kandidat. Tudi meni ne gre v glavo ta drznost, ta ošabnost, ljudski učitelj contra slovenskemu Marksu — konfuznemu sociologu in celo doktorju. Luka, Luka! Stopi hitro v uredništvo „Slovenca“, „Domoljuba“ in v Ovičarjevo hišo ter v Marijanišče, ter prav ponižno — tako nekako, kakor za časa konkordata — poprosi odpuščenja in dovoljenja, ako smeš ostati kandidat za državni zbor. Kaj, Ti ni znana najnovejša parola naših rimskih vojakov, da brez njih dovoljenja ne sme nihče kandidovati. Še manj pa sprejeti mandata? Le škoda, ker si v Ljubljani! Nek filozof — ne imenujem ga, ker potem me še razupijejo, da nisem za šolo sposoben — je zapisal svoje dnij trditev, da je ves svet sama domišljija. Mojej domišljiji se to tudi domišlja, da so oni časi na Slovenskem minuli, ko so si domišljivci iz ljubljanskega semenišča domišljevali, da so s svojo domišljijo objeli vse Slovence.

„Najdomišljavejši“ Luka pa se mogoče vendar ne domišljava, da ima „Zaveza“ 1900 domišljavcev, ki se domišljavajo, da mora „najdomišljavejši“ v tej domišljavosti živeti, da kaj lahko na Dunaj v parlament pride, a njegov „contracandidat“, kakor največji avstrijski socijalog pa na one podstavke pred parlament, vsaj jih je nekaj praznih.

Svetujem Ti toraj „najdomišljavejši“ Luka, ako hočeš biti sposoben za državni zbor, kupi si „črne bukve“, prebiraj pazljivo „socijalne pomenke“. „Marksizem razpada“ — seveda odkar slovenski konsumizem napreduje, — prelevi svojo liberalno kožo — no, potem upaj.

Svojim tovarišem pa zakličem: Domišljujte si, da si zamore prav lahko vsak učitelj domišljavati, da ima ravno tolik ugled med domišljavim slovenskim ljudstvom kakor nedomišljavi „Slovenčevi“ pristaši in v tem je zmaga naša.

V tej domišljiji Te najtovariški pozdravlja „najdomišljavejši“ Luka Tvoj stari in znani

Domišljija.

Štajersko.

Poslano. (Odgovor g. tovarišu „Rešetarju“ na 3., 4. in 5. odstavek njegovega članka „Zmes“ XVIII. v 27. števil. „Uč. Tov.“ str. 242.)

1. Ako je, g. Rešetar, Vaša trditev, da sem namreč podpisanec persona gratissima mariborskega škofa, resnična in ni samo izmišljotina, tedaj se Vam, dragi gosp. tovariš, za Vašo prijaznost, s katero ste mi to tajnost izdali, prav iskreno zahvaljujem, zakaj do sedaj še tega res nisem vedel, ne čutil.

2. Tistemu tovarišu, ki Vam je natvezal, da sem si pri škofu prišpogal včasih že dobro in ceneno kosilo, blagovolite sporočiti, da je bil celo napačno podučen, zakaj Kosi je pač že imel priliko in čast z mariborskim